



УДК 373:374 – 043.5:37.015.31:7 – 053.6  
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-96-6

## ВЕКТОРИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Серих Лариса Володимирівна,  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти  
*КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*  
Su181260slv@ukr.net  
orcid.org/0000-0001-5290-8596

У положеннях наукової статті автор розкриває особливості взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків. Науковець пропонує розроблені й апробовані вектори взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків, які діють в естетичному середовищі. Вектори взаємодії спрямовані на досягнення означеної мети – естетичного виховання підлітків і в якій передбачається прямо або опосередковано залучення до освітньо-виховного процесу суб'єктів педагогічної взаємодії.

Розроблені вектори порушують суб'єкт-суб'єктні відносини у закладах загальної середньої освіти, указує суб'єкт-суб'єктні відносини у закладах позашкільної освіти, поєднує (інтегрує) суб'єкт-суб'єктні відносини у означених закладах. Вектори дозволяють прослідкувати взаємозв'язки між усіма суб'єктами освітньо-виховної діяльності й навколишнім середовищем (природа, архітектура, виробництво, інтернет тощо), взаємозв'язки з іншими інституціями (суб'єктами та об'єктами) (творчі об'єднання, спілки, музеї, філармонії, театри, студії, галереї, виставки, фотогалереї, парки культури та відпочинку, громадські організації, бібліотеки, інтернет-кафе тощо), підтримувати суб'єкт-об'єктні та суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини в естетичному вихованні підлітків.

Проаналізовано й уточнено наукову дефініцію «естетичне середовище взаємодії», яку автор трактує як педагогічно організоване виховне середовище, в якому відбувається динамічна педагогічна дія, співпраця суб'єктів педагогічної взаємодії. Суб'єктами взаємодії є заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти, суб'єкт-об'єктні відносини інших інституцій. Ці відносини підтримують складний взаємозв'язок суспільних явищ-систем загальної середньої та позашкільної освіти і уможливають естетичне виховання підлітків, розвиток суспільства, виконання соціального замовлення тощо.

**Ключові слова:** естетичне виховання, естетичне середовище, взаємодія, вектори взаємодії, заклад загальної середньої освіти, заклад позашкільної освіти, підлітки.

## VECTORS OF INTERACTION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN AESTHETIC EDUCATION OF TEENAGERS

Sierykh Larisa Volodymyrivna,  
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,  
Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Educational Content  
*Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education*  
Su181260slv@ukr.net  
orcid.org/0000-0001-5290-8596

In the provisions of the scientific article the author reveals the features of the interaction of general secondary and out-of-school education institutions in the aesthetic education of teenagers. The scientist offers the developed and tested vectors of the interaction of general secondary and out-of-school education in the aesthetic education of teenagers. The interaction is aimed at achieving this goal – the aesthetic education of teenagers and which provides for direct or indirect involvement in the educational process of the subjects of pedagogical interaction.

The developed vectors violate the subject-subject relations in general secondary education institutions, indicate the subject-subject relations in out-of-school education institutions and combine (integrate) subject-subject relations in the specified institutions. Vectors allow us to trace the relationships between all subjects of educational activities and the environment (nature, architecture, production, the Internet, etc.), relationships with other institutions (subjects and objects), creative associations, unions, museums, philharmonics, theaters, studios, galleries, exhibitions, photo galleries, parks of culture and recreation, public organizations, libraries, Internet cafes, etc.), to support the subject-object and subject-subject relationships in the aesthetic education of teenagers.



The scientific definition is analyzed and clarified «esthetic environment of interaction», which the author interprets as a pedagogically organized educational environment in which there is a dynamic pedagogical action, cooperation of the subjects of pedagogical interaction. These are the subjects of interaction of general secondary education institutions, out-of-school education institutions, subjects-object relations of other institutions. These relationships support the complex relationship of social phenomena-systems of general secondary and extracurricular education and enable the aesthetic education of teenagers, the development of society, the fulfillment of the social order, and so on.

**Key words:** *aesthetic education, aesthetic environment, interaction, interaction vectors, general secondary education institution, out-of-school world institution, teenagers.*

**Вступ.** На основі теоретико-методологічного аналізу останніх наукових джерел з естетичного виховання, естетико-виховного середовища закладів освіти, визнано доцільним й суттєвим компонент, складову виховного потенціалу середовища як частину життєвого й культурного простору здобувача освіти. Тому актуальність цього питання дозволяє спрямовувати освітньо-виховну діяльність закладів освіти на визначення векторів естетичної діяльності у взаємодії закладів загальної середньої (далі – ЗЗСО) та позашкільної освіти (далі – ЗПО), які б забезпечили реалізацію естетичного виховання підлітків.

**Метою наукової публікації** є визначення й розкриття векторів взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків.

**Теоретичне обґрунтування проблеми.** здійснено в наукових теоріях і положеннях: філософії культури (М. Бахтін, М. Бердяєв, В. Біблер, Е. Ільєнков, М. Каган, О. Лосєв, П. Флоренський, С. Кримський тощо); педагогічних ідеях підготовки високої духовної культурної особистості, здатної перетворювати себе і світ (А. Макаренко, В. Сухомлинський, Я. Корчак і так далі); природні характеристики та розвиток особистості (І. Бех, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, П. М'ясоїд, С. Рубінштейн та інші вчені); філософські ідеї сучасної освіти як соціокультурного явища, що сьогодні виходять на пріоритетні позиції провідного чинника розвитку гуманістичного, демократичного, інформаційного й креативного суспільства (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Лутай тощо); технологізації виховної взаємодії (С. Гончаренко, Н. Бордовська, М. Кларін, В. Монахов, Г. Селевко), теорія й технологія творчої самореалізації особистості (А. Маслоу, К. Роджерс, Л. Рибалко, С. Гармаш, О. Ковальова, Н. Комісаренко та інші); теорія та технологія інтеграційної мистецької освіти (О. Комаровська, Л. Масол, Н. Миропольська та інші науковці).

Методологічну основу дослідження становлять аксіологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований та суб'єктно-діяльнісний підходи.

Загальновідомо, що естетичне виховання є виховним процесом і пов'язано з поняттям «естетичне середовище». Категорія «середовище» є однією з основних категорій філософії, психології/соціальної психології, педагогіки/соціальної педагогіки, соціології. Філософське розуміння поняття «середовище» подано як сукупність природних і соціальних умов, у яких відбувається життєдіяльність людини.

Сучасні дослідження акцентують увагу на можливостях освітнього середовища як зосередженні імпульсів і стимулів для особистісного зростання й самореалізації, джерела певних настроїв і станів, основи виховання й розвитку особистості (І. Бех, Ю. Головін, Л. Карамушка, А. Кузьмінський, В. Омеляненко, Д. Левітес, Л. Міщик, Т. Мурманцева, Д. Новіков, О. Чаплигін, А. Федь, В. Ясвін тощо). Науковці розглядають освітнє середовище як об'єктивну здатність здійснювати виховний вплив на суб'єктів освітнього процесу, зокрема таку здатність розглядають як виховний потенціал середовища, який може бути реалізований цілеспрямованою системою педагогічних дій. Водночас актуалізується проблема створення ефективного внутрішнього (локального, прикладом є взаємодія ЗЗСО та ЗПО), та зовнішнього (місцевого, регіонального, прикладом є взаємодія ЗЗСО та ЗПО з іншими суб'єктами взаємодії: музеями, бібліотеками та ін.) освітньо-виховного середовища у взаємодії.

**Методологія та методи.** Для реалізації поставленої визначеної теми й окреслених завдань дослідження, застосовувалися теоретичні методи дослідження, які взаємно доповнювали один одного: аналіз, узагальнення, порівняння і зіставлення різних поглядів учених (філософів, психологів, педагогів, мистецтвознавців) для з'ясування теоретичних засад дослідження.

**Результати та дискусії.** У сучасному науково-педагогічному дискурсі широко обговорюється проблема «соціальне середовище – становлення особистості», науковці зазначають високий ступінь залежності розвитку людини від умов її взаємодії з оточуючим світом, що змінюється. Психолого-педагогічна наука оперує категоріями



«середовище», «педагогічне», «виховне», «культурно-естетичне», «матеріально-просторове», «архітектурно-естетичне», «соціально-виховне», «освітньо-виховне» середовище тощо, що відображає тенденцію посилення її уваги та практики до суміжних проблем у контексті розвитку, становлення особистості.

Аналізуючи низку педагогічних дефініцій та практику естетичного виховання розглядаємо «естетичне середовище» закладів освіти як інтеграцію соціально-виховних і матеріально-просторових ознак середовища, сутність якого розуміємо як сукупність умов життєдіяльності особистості, що здійснюють цілеспрямований вплив на її свідомість і поведінку з метою формування певних якостей, переконань, духовно-ціннісних орієнтацій і потреб. Педагогічну інтерпретацію середовища здійснила Т. Мурманцева, яка обґрунтувала процес створення культурно-естетичного середовища в освітній системі ЗЗСО з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу і розглядала його як засіб естетичного виховання учнів (Мурманцева, 1998). Педагог Г. Тарасенко розглядає виховне середовище як «сукупність природних та соціально-побутових умов, у яких відбувається життєдіяльність дитини і становлення її особистості. У «результаті середовища певним чином «типізує» особистість дитини, даючи педагогам змогу реалізовувати в процесі виховання поставлені завдання» (Тарасенко, 2015: 10). Таким чином, погоджуючись із Г. Тарасенко, визначаємо «естетичне середовище» як педагогічно доцільну організацію виховного естетичного простору підлітків та побудову на цій основі системи взаємодії ЗЗСО та ЗПО. За цих обставин важливим є позитивне сприйняття підлітками цього середовища, що можливе за умови їх залучення в процес його створення та вдосконалення.

Важлива риса інноваційного естетико-виховного середовища полягає в його спроможності забезпечити всім суб'єктам освітнього процесу можливість для особистісного саморозвитку, тобто системного збагачення ситуацій виховання й розвитку специфічними видами дитячої діяльності на основі цілісного врахування сенсорної допитливості, пізнання світу в грі, спонтанної та педагогічно керованої словотворчості (В. Сухомлинський, 1979), завжди привабливого для дітей казкового фантазування, предметно-пластичного, музичного самовираження тощо.

Актуальним у контексті інноваційних процесів є питання конструювання, моде-

лювання, проектування естетико-виховного середовища, яке сприяє естетичному вихованню здобувачів освіти, зокрема зазначаються параметри створення естетичного середовища, вимоги з організації матеріально-просторового середовища: зразкової класної кімнати, якість якої залежить від її розмірів, розміщення меблів, вікон, освітлення, системи опалення й вентиляції тощо, що, своєю чергою впливає на розвиток естетичних смаків, сприйняття, настрою, активної естетичної діяльності підлітків.

У створенні естетичного середовища цінним є використання кольорів. Дослідження кольорів веселки першим виконав І. Ньютон, який розглядав їх як спектр «кольорових почуттів» і стверджував, що колір – це субстанція, що змінюється подібно звуку, тому існують такі кольори, яких ми, люди, не здатні сприйняти. Сучасні вчені доводять, що наша колірنا чутливість розвивається і з часом ми зможемо бачити такі кольори, які абсолютно недоступні зараз (Вплив кольорів, 2013). Johannes Itten дотримується думки, що колір викликає певний емоційний і душевний стан. Згідно з законами колористики кольорове середовище впливає на характер людини, тому для формування творчої активної позиції підлітка потрібно обирати кольори, які люблять екстраверти – це жовтий, фіолетовий, червоний, зелений, вони викликають розширення поля діяльності й контактів із людьми (Itten, J. 2003), що, на нашу думку, також позитивно впливає на спілкування суб'єктів виховної взаємодії та впливає на естетику середовища.

Погоджуємося також з рекомендацією Я. Мамонтова, який зазначав, що «естетичне виховання буде досягнуто легко й швидко, якщо ми «помістимо» дитину в художнє середовище (вона має бути красивою й здоровою, тому, насамперед, треба піклуватися про гармонійний розвиток її тіла, чого можна досягти за допомогою розумної гігієни й гімнастики) (Мамонтов, 1990). А з точки зору матеріально-просторового середовища кімнати закладу, в якому мешкає і навчається дитина, мають бути ошатні, красиво оформлені, доповнені світлинами в естетичних рамах тощо. Естетико-виховний вплив мають предмети, дидактичні та інші ігри, завдяки яким у підлітків розвиваються органи чуття й проявляються творчі здібності. Перебуваючи в естетичному середовищі, підлітки поступово, «непомітно розвивають <...> потребу до прекрасного, вчаться поцінувати прекрасне в мистецтві, у житті, набувають художнього смаку тощо» (там само, 1990).



Застосування поняття «освітнє середовище» підкреслює той факт, що навчання, виховання, розвиток і соціалізація дитини відбуваються не лише під впливом навчальних і виховних дій педагога та не лише залежно від індивідуально-психологічних особливостей дитини. У контексті освітнього середовища доцільно розглядати сутність його *виховного потенціалу*, отже, *актуалізувати виховне середовище* як духовне, матеріальне (предметне) й подієве наповнення життєдіяльності особистості, що створює умови для її самореалізації, саморозвитку, розкриття творчого потенціалу, підвищення рівня естетичної вихованості. Тому це дає змогу нам розширити просторові межі освітнього середовища і розглядати його як «естетико-виховне» з позиції *взаємодії* закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Шлях до розуміння естетичного об'єкту ЗЗСО та ЗПО лежить у *порівняльному аналізі прекрасного в природі й мистецтві*, оскільки основу сприймання оточуючого світу як естетичного об'єкту становить естетичний досвід, який накопичується в мистецтві. З точки зору розвитку такого напрямку філософського знання, як екологічна естетика в нашій країні і раніше – за рубежом, породжений загальносвітовою тенденцією гуманізації суспільної свідомості, пошуком загальнолюдських цінностей, спробою «естетизацією» навколишнього середовища, естетика як наука знаходиться в центрі перетину культурних традицій. Ю. Сепанна пропонує розрізняти слабкі й сильні естетичні об'єкти. До першого, базового виду, належать *твори мистецтва*, які повністю залежать від суб'єктивно-естетичної оцінки. До другого – *природне та штучне навколишнє середовище*, естетична цінність яких підкріплюється етичною й іншими цінностями. Третій, гібридний, виникає з комбінації двох попередніх, як *мистецтво навколишнього середовища*. Мистецтво, чийм стрижнем є естетична цінність, відноситься дослідником до слабких естетичних об'єктів. Природа, естетична цінність якої не повинна наносити збитку іншим цінностям, щоб не обернутися естетизмом, формалістичною красою – до сильних. До компонентів естетичного середовища, яке впливає на формування смаків, інтересів, ідеалів підлітків, віднесено й *якості особистості, середовище спілкування, систему взаємовідносин людини* (до людини, праці, мистецтва, себе, природи тощо), *естетичну поведінку*. Ю. Сепанна визнає істинним об'єктом естетики навколишнього середовища живу й неживу природу, натуральну й технізовану природу. З цього приводу

постає питання співвідношення класичної естетики як філософії мистецтва в контексті більш широкої проблеми «природа й мистецтво», яке вирішується так: самоцінність природи задається позитивною естетикою (Sepanmaa, 1986).

Дотичним до педагогічної взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків є *створення рефлексивного середовища*. Спираючись на думку Л. Міщик, яка під необхідною функціональною властивістю середовища рефлексії розуміє «можливість реалізації в ній розвиваючих взаємодій» (Міщик, 2011: 59), ми інтегруємо таку властивість у взаємодію ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, за структури якої передбачаємо єдність таких складових: *змісту* (професійно-творчого); *розвиваючих ситуацій*; *процесів взаємодії*; *способів організації та реалізації цих взаємодій*; *готовності до взаємодії* та внутрішньо-особистісних умов її продуктивної реалізації; *результатів взаємодій* (саморозвиток й естетичне виховання) як внутрішньо-особистісного перетворення його змісту.

Важливим засобом взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків є самі *суб'єкти взаємодії*, підлітки, *їхня поведінка*, до якої В. Сухомлинський включає й культуру спілкування між дорослими й дітьми, спілкування в дитячому колективі. «Сила виховної дії внутрішньо колективних відносин на естетичний розвиток особистості полягає в тому, що досвід спілкування, навіть, якщо від недостатньо усвідомлюється, глибоко «переживається» людиною. Це переживання «себе заради людей», прагнення зайняти бажане положення серед них є міцними внутрішніми стимулами формування особистості» (Сухомлинський, 1979). Таким чином, у педагогічній системі В. Сухомлинського *середовище школи, педагогічне середовище, виховне середовище* розглядаються як *суттєвий чинник становлення особистості*.

Естетико-виховним середовищем стає тоді, коли воно охоплює максимально-можливий предметний рівень, необхідний для розвитку естетичних якостей особистості, що відбувається на уроках у ЗЗСО та на заняттях у ЗПО. Таким чином, *естетичне середовище й естетико-виховне середовище* взаємодії розглядаємо як *синонімічні поняття*.

Увібравши в себе найкращі досягнення попередніх наукових думок, уточнюємо наукову дефініцію «естетичне середовище» – це педагогічно організоване динамічне мікросередовище, яке має найвищий рівень розвитку естетичної культури суб'єктів освітньо-виховного процесу,



у результаті пізнання та осмислення ними естетичного буття, гнучку динаміку розвитку і надає великі можливості впливу на творчу мотивацію суб'єкта, спрямовує особистість до акмеуспіху. Усі структурні елементи естетичного середовища спрямовано на вирішення єдиної мети – створення максимально сприятливих умов для самовираження особистості та її самореалізації. Сутність кожної з виокремлених естетичних категорій окремо в кожному закладі загальної середньої та позашкільної освіти зумовлює домінуючі взаємозв'язки означених категорій у формуванні естетичного середовища взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків (рис. 1).

Унаслідок осмислення й усвідомлення означених наукових позицій, визначаємо терміносполуку «естетичне середовище» як предметно-виховні сфери ЗЗСО та ЗПО, які включають фонди навчальних та позанавчальних кабінетів, зали, інтер'єри різні навчальні приміщення, території біля закладів; при цьому створення естетичного середовища взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти досягається системою послідовних заходів естетичного виховання, спрямованих на підвищення загальної естетичної культури як підлітків, так і педагогів; оптимальним шляхом підвищення рівня естетико-виховного середовища стає активна, творча естетична діяльність вихованців.

Таким чином, можемо говорити про сутнісний вплив розглянутих вище наукових ідей на сучасну практику вирішення проблеми «естетико-виховне середовище – виховання особистості». Узагальнюючи попередні думки, можемо зробити деякі висновки щодо створення естетичного

середовища взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків та зобразити складові означеної взаємодії в схемі, включаючи розроблені вектори взаємодії (рис. 2).

Таким чином, основною дослідницькою ідеєю в межах взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків є співпраця, кола широкого спектру певних освітніх і соціальних шарів, об'єктів і суб'єктів взаємодії, які забезпечують взаємодію, проектування педагогічними засобами процесів естетичного виховання підлітків, становлення особистості підлітка, набуття ним соціальності, розвитку індивідуальності, що забезпечує гармонійність відносин між людиною та соціальним оточенням.

За таких умов суб'єктами педагогічної взаємодії в ЗЗСО є: педагогічні працівники (класні керівники, учителі, педагоги-організатори, заступники директорів), психологи, соціальні педагоги, підлітки та їхні батьки. Суб'єкти педагогічної взаємодії в ЗПО – педагогічні працівники (культурні організатори, керівники гуртків, заступники директорів, завідувачі відділами), підлітки та їхні батьки. Іншими суб'єктами (інституціями), які забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, є учасники взаємодії, суб'єктів взаємодії: будинків культури, мистецьких клубів, творчих об'єднань, спілок, музеїв, філармоній, цирків, театрів, студій, галерей, виставок, фотогалерей, парків культури та відпочинку, громадських організацій, бібліотек, інтернет-кафе, клубів, інтернету, медіа та інших інституцій. За цих обставин ключовим суб'єктом взаємодії є ПІДЛІТОК.

Педагогічна інтерпретація взаємодії ЗЗСО та ЗПО реалізується в об'єктивних умовах-векторах, які застосовано в науко-

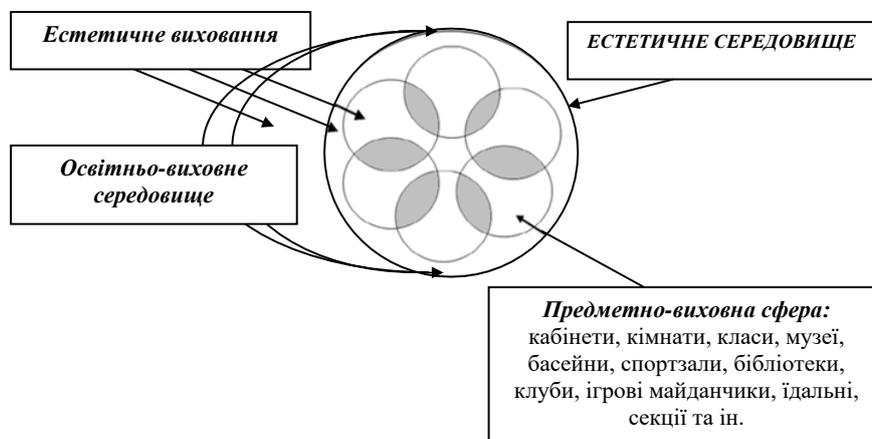
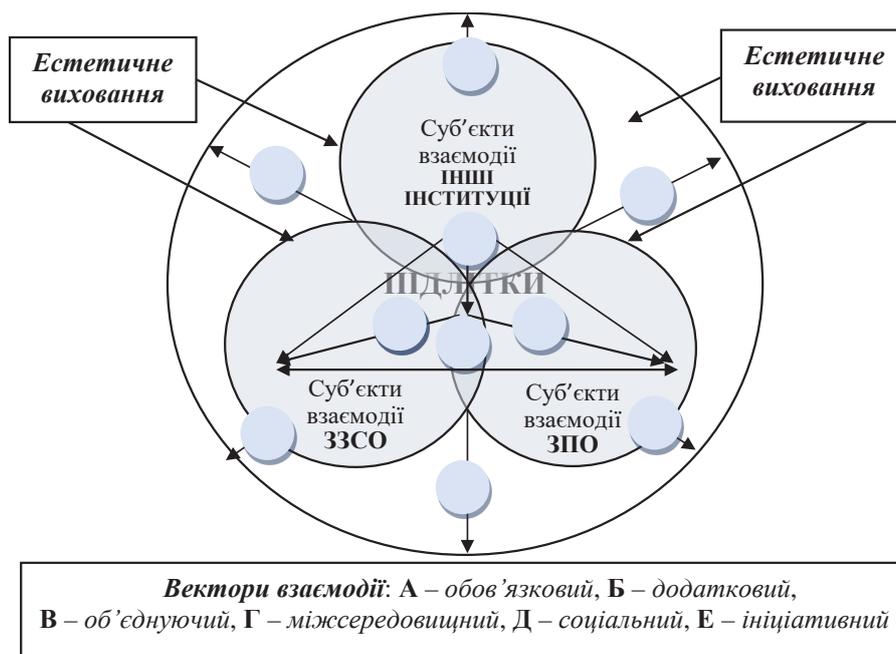


Рис. 1. Взаємозв'язок естетичних категорій в естетичному середовищі



**Рис. 2. Вектори взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному середовищі**

вому обігу й об'єктивно відображають означену взаємодію в естетичному вихованні підлітків. Це *вектори взаємодії* (подаємо їх шість), які діють в естетичному середовищі і дозволяють унаочнити процес динамічної взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, насамперед, дозволяють розглянути ідеї сутнісного впливу на створення системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків. Такі вектори («від лат. *vector* – той, хто несе, відрізок прямої певної довжини і напрямку») (Нечволод, 2008: 96) спрямовують дію та взаємодію в естетичному середовищі взаємодії, а саме:

– вектор А (обов'язковий) прямує від суб'єктів педагогічної взаємодії (підлітків) до суб'єктів педагогічної взаємодії у ЗЗСО, порушує суб'єкт-суб'єктні відносини у ЗЗСО;

– вектор Б (додатковий) – від суб'єктів педагогічної взаємодії (підлітків) до суб'єктів взаємодії у ЗПО, указує на суб'єкт-суб'єктні відносини у ЗПО;

– вектор В (об'єднуючий) поєднує суб'єктів педагогічної взаємодії ЗЗСО і суб'єктів педагогічної взаємодії ЗПО, поєднує (інтегрує) суб'єкт-суб'єктні відносини у ЗЗСО та ЗПО;

– вектор Г (міжсередовищний), який діє між (всередині) естетичними середовищами педагогічної взаємодії та дозволяє прослідкувати взаємозв'язки між усіма

суб'єктами освітньо-виховної діяльності й навколишнім середовищем (природа, архітектура, виробництво, інтернет тощо);

– вектор Д (соціальний), що розглядає взаємозв'язки з іншими інституціями (суб'єктами та об'єктами) (творчі об'єднання, спілки, музеї, філармонії, театри, студії, галереї, виставки, фотогалереї, парки культури та відпочинку, громадські організації, бібліотеки, інтернет-кафе та ін.) педагогічної взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків;

– вектор Е (ініціативний) спрямований від (суб'єктів ВЗ) підлітків, батьків підлітків до всіх суб'єктів педагогічної взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти, порушує й підтримує суб'єкт-об'єктні та суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини в естетичному вихованні підлітків.

**Висновки.** Отже, потенціал естетичного середовища за визначеними напрямками-векторами взаємодії ЗЗСО та ЗПО, дозволив окреслити змістові складові системи взаємодії ЗЗСО та ЗПО, окреслити спільні дії учасників освітньо-виховного процесу щодо використання потенціалу естетичного середовища в естетичному вихованні підлітків:

– будова системи взаємодії, яка забезпечує зростання активної позиції підлітків до діяльності, до створення краси;

– залучення органів учнівського самоврядування для забезпечення естетичної



діяльності в ЗЗСО та ЗПО; взаємодія учнівського активу з учителями в розробці дизайну навчальних кабінетів, закладів освіти;

– урахування особистого прикладу педагога, який уможливорює активні дії суб'єктів взаємодії, спрямовані на удосконалення естетико-виховного процесу;

– оновлення естетико-виховного змісту уроків, заходів у ЗЗСО та занять, масових заходів у ЗПО для ефективності естетико-виховної дії в освітній урочній, позаурочній та позашкільній діяльності;

– стимулювання активної емоційної співпраці на уроках, заняттях у ЗЗСО;

– залучення підлітків ЗЗСО до естетичної діяльності в ЗПО, що створює умови для їх самореалізації, саморозвитку, розкриття творчого потенціалу;

– залучення учасників суб'єктів-суб'єктивної ВЗ до естетико-виховної діяльності та забезпечення педагогічної взаємодії в інших об'єктах (інституціях): будинках культури, мистецьких клубах, музеях, філармонії, театрах, студіях, галереях, виставках, парках, бібліотеках, інтернет-клубах та ін.;

– забезпечення підвищення професійної компетентності педагогів у впровадженні способів та форм взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків;

– залучення педагогів ЗЗСО та ЗПО до співучасті в семінарах, круглих столах, дискусіях, майстер-класах, виставках, екскурсіях, конкурсах тощо з метою ефективного забезпечення взаємодії ЗЗСО та ЗПО, цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку вихованців з метою формування певних якостей, переконань, ціннісних орієнтацій тощо.

Тим самим, естетичне (естетико-виховне) середовище за визначеними векторами взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти стає значним фактором, стрижнем, основою, суттєвим потенціалом взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, яку в подальшому презентуємо як систему взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Вплив кольорів на душевний стан людини. URL: <http://smerfero.com> (дата звернення: 20.07.2021)
2. Мамонтов Я.А. Проблема естетичного виховання. Москва : Прометей, 1990. 228 с.
3. Міщук Л.І. Теорія і практика професійної підготовки соціального педагога : *Монографія*. Глухів : ГНПУ імені Олександра Довженка. 2011. 116 с.

4. Мурманцева Т.К. Создание культурно-эстетической среды в образовательной системе : Школа с углублен. изуч. предметов художественно-эстетического цикла : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Саратов, 1998. 194 с.

5. Нечволод Л.І. Сучасний словник іноземних слів. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. 768 с.

6. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа : Обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе. 2-е изд. Москва : Просвещение, 1979. 393 с.

7. Тарасенко Г. Щоб серце відгукнулось на красу : Середовищний підхід до організації освітнього процесу. *Дошкільне виховання*. 2015. № 6. С. 10–15.

8. Item J. The art-color. URL: <http://void.net.ua/itten/#after> (дата звернення: 20.07.2021)

9. Sepanmaa Y. The Beauty of Environment. A General Model for Environmental Aesthetics. Helsinki : Suomalainen Tiedeakatemia, 1986. 184 p.

#### REFERENCES

1. Vplyv kol'oriv na dushevnyj stan lyudy'ny'. [The influence of colors on the mental state of man]. (2013). Vzyato z: <http://smerfero.com> [in Ukrainian].
2. Makarenko, A.S. (1988). *Vospitanie grazhdanina*. [Education of a citizen]. R. M. Beskina & M. D. Vinogradova. Moskva: Prosveshchenie. [in Russian].
3. Mamontov, YA.A. (1990). *Problema estetichnogo vospitaniya* [The problem of aesthetic education]. Moskva: Prometej. [in Russian].
4. Mishhy'k, L.I. (2011). *Teoriya i prakty'ka profesijnoyi pidgotovky` social`nogo pedagoga* [Theory and practice of professional training of a social pedagogue]. : (Monografiya). Glukiv: GNPU im. O. Dovzhenka. [in Ukrainian].
5. Murmanceva, T.K. (1998). *Sozdanie kul'turno-esteticheskoy sredy v obrazovatel'noj sisteme: SHkola s uglublen. predmetov hudozhestvenno-esteticheskogo cikla*: [Creation of a cultural and aesthetic environment in the educational system: School with deepened. objects of artistic and aesthetic cycle] (dis. kand. ped. nauk, spec.: 13.00.01). Saratov. [in Russian].
6. Nechvolod, L.I. (2008). *Suchasny`j slovny`k inshomovny`x sliv* [Modern dictionary of foreign words]. Xarkiv: TORSING PLYuS. [in Ukrainian].
7. Suhomlinskij, V.A. (1979). *Pavlyshskaya srednyaya shkola: Obobshchenie opyta uchebno-vospitatel'noj raboty v sel'skoj srednej shkole*. [Pavlysh secondary school: Generalization of the experience of teaching and educational work in a rural secondary school]. Moskva: Prosveshchenie. [in Russian].
8. Tarasenko, G. (2015). *Shhob serce vidguknulos` na krasu. Seredovy`shhny`j pidxid do organizaciyi osvitr`ogo procesu*. [That the heart responded to beauty. Environmental approach to the organization of the educational process]. *Doshkil`ne vy`xovannya*. 6. (10–15). [in Ukrainian].
9. Item, J. (2003). *The art-color*. Retrieved from: <http://void.net.ua/itten/#afte>
10. Sepanmaa, Y. (1986). *The Beauty of Environment. A General Model for Environmental Aesthetics*. Helsinki.

*Стаття надійшла до редакції 02.08.2021.  
The article was received 02 August 2021.*